

Posudek oponenta bakalářské práce

Šárka Dvořáčková: Problematika českých neslyšících pohledem psychologů

Studentka si pro svou práci vybrala téma, které je aktuální a vzhledem k tomu, s jakými potížemi se u psychologů v současné době potýkají Neslyšící, velmi důležité.

Cílem bakalářské práce bylo „zmapovat v českém prostředí povědomí o problematice N/neslyšících – a obecněji Deaf Studies – z pohledu psychologů a studentů psychologie“ (nečísl.).

První kapitola, která je věnována Neslyšícím, jejich jazykové a kulturní menšině, pravidlům chování a zvykům, je přehledná a čtivá. Z porovnání je zřejmé, že byly tyto části velmi inspirovány bakalářskou prací studentky Šimralové, která byla obhájena na katedře psychologie (studentka tuto práci zmiňuje v úvodu). Jen jsem se zde zamýšlela, zda by nebylo na studijním programu Čeština v komunikaci neslyšících příhodnější se v teorii více (nebo také) zaměřit na to, v čem se čtenáři pravděpodobně nebudou příliš orientovat (tj. vymezení psychologické intervence, profese psychologa, pracovní náplň psychologa atd.). Nicméně pro čtenáře neorientující se v Deaf Studies bude tato část jistě velkým přínosem. Dle mého názoru je tato kapitola vyčerpávající, nechybí v ní nic podstatného.

V dalších kapitolách bych občas uvítala podrobnější informace. Např. u FF UP: „jeden student se setkal s problematikou Neslyšících“ (nečísl.) by mohlo být užitečné též zmínit (popř. zjistit), co konkrétně se dozvěděl, na jaká témata spojená s touto problematikou narazil. U Speciální psychologické poradny v Centru dětský sluch Tamtam bych uvítala např. informaci, co to přesně znamená, že „poskytuje psychologickou intervenci Neslyšícím“ (zda ji poskytuje neslyšící psycholog – rodilý mluvčí ČZJ, nebo slyšící psycholog plynně hovořící ČZJ, nebo je intervence prováděna s tlumočníky, popř. zda využívají jiné komunikační prostředky atd.; velmi žádoucí by to bylo u zmíněné Linky pro neslyšící (jedná se skutečně o neslyšící psychology nebo alespoň krizové interventy s řádným výcvikem?). Leč rozumím, že může být někdy obtížné podrobnější informace získat (zejm. u zahraničních škol).

Obecně z cíle není bohužel zcela zřejmé, co se myslí onou „problematikou n/Neslyšících“ – zda bude práce zjišťovat povědomí o lidech s odlišným slyšením, kteří jsou členy komunity Neslyšících (tj. o specifikách kulturní a jazykové menšiny, ČZJ atd.), nebo zda ji zajímá povědomí o všech lidech s odlišným slyšením (n/N) a z jakéhokoli přístupu (jazykově-kulturního / medicínského). Z první části práce, která se zabývá výlučně komunitou Neslyšících, její kulturou, českým znakovým jazykem a specifiky psychologické intervence u těchto osob, čtenář nabývá dojmu, že se autorka rozhodla se zaměřit pouze na Neslyšící. Avšak v kapitole 3.2 *Vzdělávací systém psychologů a studentů psychologie ČR* bohužel dochází k zaměňování toho, na co se studentka zaměřuje. U popisu jednotlivých VŠ / fakult autorka uvádí, že zjišťovala informace o tom, zda se studenti při studiu setkali s problematikou Neslyšících. Ve shrnutí již autorka pracuje s termínem **n/Neslyšící**. Uvádí: *Nejvíce se během studia problematice n/Neslyšících věnuje Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. Respondent, se kterým jsem se bavila právě o studiu na PedF UK, uvedl, že v rámci studia absolvoval dva semináře, které byly zaměřené „ze speciálně pedagogického pohledu, jak komunikovat s lidmi s handicapem, a medicínsko-technologického, kde jsme probírali druhy sluchových vad, kochleární implantáty, prostě takový ty technikálie“.* (nečísl.). V závěru opět pracuje jen s termínem Neslyšící: „Obecně nejinformovanější psychologové o problematice Neslyšících absolvuji na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.“ (nečísl.)

Z výše uvedeného je patrný zásadní problém celé práce: absence vymezení základních termínů, se kterými autorka pracuje a které by dle mého názoru studentce pomohly celou práci lépe ukotvit. Zde konkrétně by bylo pro čtenáře velmi žádoucí vymezit, co přesně se v této práci myslí „problematikou n/Neslyšících“. Domnívám se, že po vymezení by se studentce lépe pracovalo s teorií (pakliže by to bylo vymezeno širěji, bylo by zřejmé, že by v teorii byly užitečné i informace např. o specifikách neslyšících

či nedoslýchavých lidí – mluvčích ČJ v psychologické intervenci). Problém s chybějícím vymezením termínu se ukázal také u termínu „psychologická intervence“, popř. „psycholog“. Bylo by zde příhodné vymežit, co autorka onou intervencí myslí. Práce je zaměřena na vzdělávání psychologů, čtenář by na základě toho očekával, že se práce zajímá o činnosti vykonávané pouze psychology (tj. diagnostika, poradenství atd.), avšak v práci je evidentní, že někteří probandi měli na mysli spíše psychoterapii nebo krizovou intervenci (na kterou není potřeba magisterské VŠ vzdělání v programu psychologie, tj. nemusí je vykonávat psycholog, nutný je pouze psychoterapeutický výcvik či výcvik v krizové intervenci). Naopak např. diagnostika, jež je pro psychology jedna ze základní činností, má v případě Neslyšících řadu dalších specifik, které jsou výrazně odlišné od poradenství či psychoterapie (např. problematika používání a překladu standardizovaných metod).

Velmi bych v práci uvítala i autorčin vhléd – věřím, že by její názory, pohledy na některé pasáže byly velmi cenné (mj. i proto, že má jistě solidní znalosti z oboru Deaf Studies a její zkušenosti (jako nepychologa) by této práci mohly dát další rozměr).

Autorka si pro výzkumnou část zvolila smíšený typ výzkumu (kvantitativní a kvalitativní). V první části výzkumu vypracovala analýzu pomocí deskriptivní statistiky, která je určitě na místě. Cílem této deskriptivní statistiky je však spíše shrnout / popsat vzorek, v práci chybí samotné jádro výzkumu (vč. hypotéz). Tento typ výzkumu vyžaduje určité postupy (stanovení hypotéz, jejich verifikace statistickými metodami atd.), pro které je však potřeba specifických znalostí, jež studentka pravděpodobně neměla ve svém studijním plánu(?). Zde bych proto doporučila se zaměřit pouze na kvalitativní výzkum a jeho kvalitní zpracování dle doporučených postupů, případně kvantitativní část konzultovat s někým, kdo se orientuje v metodologii a inferenční statistice.

Autorka získala odpovědi od 64 respondentů. Škoda že se u aktivních psychologů omezila jen na sociální síť (mladší věk respondentů se tak dal předpokládat) a nevyužila např. kontakty na jednotlivá pracoviště – získala by tak reprezentativnější vzorek. Analýza dotazníků je bohužel velmi nepřehledná. Této části by velmi prospělo zobrazení dat pomocí grafů (nebo v textu alespoň doplnění čísel o procenta), příp. i vložení seznamu otázek do přílohy (z textu není např. zřejmé, zda probandi na základě způsobu pokládání otázek (nebo úvodních informací v dotazníku) věděli, co znamená termín „Neslyšící“).

Vybraný postup u kvalitativní části je sám o sobě časově velmi náročný, studentka pro vypracování musela vynaložit poměrně velké úsilí. Počet respondentů je pro tento typ výzkumu více než dostačující. Oceňuji též, že se u studentů snažila vybrat po jednom respondentu z každé VŠ / fakulty, aby byl vzorek geograficky rovnoměrný.

Výstupy analýzy jsou však bohužel, stejně jako u kvantitativní části, poněkud zmatečné. Zařazení úryvků do textu je velmi cenné. Bohužel však u nich není poznat, zda danou pasáž řekl student psychologie, nebo aktivní psycholog, popř. student kterého ročníku (což může být velmi podstatný faktor). Získané informace by bylo vhodné dát do souvislosti s dalšími zjištěnými informacemi (např. vzdělání, ročník, délka a směr praxe (školní psycholog, klinický psycholog atd.)) a usouvztažnit s předchozími zjištěními.

Velmi oceňuji, že je v teoretické části vše řádně citováno. Z formálního hlediska je práce prosta pravopisných, gramatických chyb. Překlepy a formulační neobratnosti se objevují sporadicky. V závěru je jejich výskyt větší, stejně tak se s blížícím se závěrem zhoršuje kvalita práce (několikrát dochází např. k opakování pasáží), což přičítám pravděpodobné časové tísně při zpracování práce. Orientaci v textu bohužel výrazně ztěžuje chybějící číslování stránek.

Bakalářská práce se zabývá velmi důležitým tématem. Konečná podoba však působí nedotaženým dojmem, což snižuje její kvalitu a zejm. praktický přínos. Jsem však přesvědčená, že pokud by autorka

po případném přepracování (zejm. analýzy a výstupů), dotažení pro případnou publikaci bude práce velmi cenná nejen pro vzdělavatele budoucích psychologů, ale i psychology a laickou veřejnost.

Otázky:

Ve své práci jste odbornou přípravu psychologů omezila jen na VŠ. Existují v ČR kurzy (či jiné formy dalšího vzdělávání) pro psychology, které by se zaměřovaly na specifika práce s Neslyšícími, informace o Neslyšících apod.?

V kapitole 2 *Přístupy k problematice* citujete Glickmana: „*Kvalitní psychologická intervence pro Neslyšící může být prováděna ve znakovém jazyce, ať už s neslyšícím nebo slyšícím odborníkem, nebo za pomoci tlumočnicka znakového jazyka.*“ (nečíslováno). Stačí podle Vašeho názoru pro kvalitní psychologickou intervenci pouhá přítomnost tlumočnicka ZJ? Existují podle Vás i nějaká rizika jeho přítomnosti?

V závěru píšete, že by bylo vhodné přidat alespoň jednu přednášku o problematice Neslyšících do vzdělávacích plánů budoucích psychologů. Jaká konkrétní témata byste navrhovala zařadit do přednášky (příp. do několikahodinového kurzu)?

Celkově práce splňuje požadavky na bakalářské práce kladené a může být podkladem k obhajobě.

Návrh hodnocení: DOBŘE

Kateřina Holubová

2. 9. 2023